

до нових викликів. Впровадження цифрових інновацій має бути супроводжене навчанням та підтримкою освітніх фахівців. Загалом, цифровізація вищої освіти є не тільки технологічним трансформаційним процесом, але і ключовим чинником для адаптації освітньої системи до вимог сучасного суспільства, сприяючи підготовці студентів до успішної кар'єри.

Список використаних джерел:

1. Про вищу освіту: Закон України від 1 липня 2014 року №1556 – VII. Відомості Верховної Ради України, від 19.09.2014р. /№37-38/ стр.2716, ст.2004. Електронний ресурс. Режим доступу: <<http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>>.
2. Проект Стратегії реформування вищої освіти в Україні до 2020 року: Електронний ресурс. Режим доступу: <<http://mon.gov.ua/ua/pr-viddil/1312/1390288033/1415795124/>>.
3. Методологія інформатизації наукової та управлінської діяльності установ НАПН України на основі веб-технологій: монограф. Авт. кол.: Н.Т. Задорожна, Т.В. Кузнецова, А.В. Кільченко та ін. К.: Атіка, 2014. 160 с.
4. Биков В.Ю. Моделі організаційних систем відкритої освіти. Київ: Атіка, 2008. 684 с.
5. Биков В.Ю. Сучасні завдання цифрової трансформації освіти. Вісник Кафедри ЮНЕСКО «Неперервна професійна освіта ХХІ століття». 2020. №1. С. 27-36.
6. Биков В.Ю. Моделі організаційних систем відкритої освіти. Київ: Атіка, 2008. 684 с.
7. Биков В.Ю., Кремень В.Г. Категорії простір і середовище: особливості модельного подання та освітнього застосування. Теорія і практика управління соціальними системами: філос., психологія, педагогіка, соціол. 2013. №2. С. 3-16.
8. Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про схвалення Концепції розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018-2020 роки та затвердження плану заходів щодо її реалізації» від 17.01.2018 № 67-р (Редакція від 17.09.2020). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/67-2018-%D1%80>.
9. Карплюк С.О. Особливості цифровізації освітнього процесу у вищій школі. Інформаційно-цифровий освітній простір України: трансформаційні процеси і перспективи розвитку: зб. матеріалів методологічного семінару НАПН України. 4 квітня 2019 р. За ред. В.Г. Кременя, О.І. Ляшенка. Київ, 2019. С. 188-197.
10. Биков В.Ю. Цифрова трансформація суспільства і розвиток комп'ютерно-технологічної платформи освіти і науки України. Інформаційно-цифровий освітній простір України: трансформаційні процеси і перспективи розвитку: матеріали методологічного семінару НАПН України / За ред. Г. Кременя, О.І. Ляшенка. 4 квітня 2019 р. Київ, 2019. С.20-26.
11. Яцишин А.В. Інформатизація освіти України та підготовка наукових кадрів вищої кваліфікації до її здійснення. Педагогічні інновації: ідеї, реалії, перспективи. 2016. №1(16). С. 54-62.
12. Яцишин А.В., Дейнега І.І., Ковач В.О. Особливості підготовки магістрів та майбутніх PhD для цифрової трансформації освіти і науки України. Педагогіка і Психологія. 2019. №3. С. 14-22.
13. Україна 2030 - країна з розвинутою цифровою економікою. URL: <https://strategy.uifuture.org/kraina-z-rozvinutoyu-cifrovoyu-ekonomikoyu.html>.
14. The Future of Jobs Report 2018. Insight Report. Centre for the New Economy and Society. URL: http://www3.weforum.org/docs/WEF_Future_of_Jobs_2018.pdf.

ЗАСТОСУВАННЯ ІННОВАЦІЙНО-ІНТЕРАКТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ПІД ЧАС ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ ДЛЯ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

DOI: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-422-1-4>

Світлана ШЕСТАКОВА

кандидат філологічних наук, доцент

Сумський національний аграрний університет

e-mail: sshestakova1@ukr.net

Вступ. У сучасному освітньому просторі спостерігаються суттєві трансформації, зумовлені національною стратегією європейського розвитку, що передбачає наближення українських освітніх систем до європейських. Реформи в галузі вищої школи орієнтовані на переосмислення навчальних програм, технологій і методів викладання, функцій учасників освітнього процесу для підвищення якості освіти й підготовки фахівців, здатних конкурувати на внутрішньому та міжнародному ринках праці.

З огляду на це викладач ЗВО повинен уміти аналізувати освітні програми та навчальні методики, ефективно діяти в нетипових умовах навчання, швидко опанувати нові технології, сприяти розвитку критичного мислення в здобувачів, їхньому пристосуванню до змін у сучасному суспільстві. Сьогодні питанню підготовки фахівців для ЗВО приділяється значна увага в науковій і практичній сферах. Ураховуючи динаміку змін у сфері вищої освіти, майбутній викладач, з одного боку, повинен бути спеціалістом конкретної галузі (агрономом, ветеринаром, інженером, економістом тощо), а з іншого – уміти навчати інших, володіти навичками аналітично-дослідницької роботи, проявляти високу культуру мислення, бути здатними до колективної праці, діяти на основі етичних міркувань (мотивів), аргументувати власні позиції, комунікувати із суб'єктами освітнього процесу, обирати поведінкові стратегії, адекватні професійній комунікативній ситуації, приймати самостійні, ефективні й виважені рішення. На важливості формування зазначених умінь наголошувалося ще у 2016 році на економічному форумі в Давосі. Серед професійних якостей, які визнавалися пріоритетними, були виокремлені такі, як творчість, взаємодія з людьми, емоційний інтелект, формування власної думки, прийняття рішень, когнітивна гнучкість [30].

Аналогічний перелік компетентностей міститься в стандартах вищої освіти другого (магістерського) рівня спеціальностей 081 Право, 073 Менеджмент, 208 Агроінженерія, 193 Геодезія та землеустрій та інших: здатність генерувати нові ідеї (креативність), діяти на основі етичних міркувань (мотивів), приймати обґрунтовані рішення, спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня, мотивувати людей і рухатися до спільної мети, постійно навчатися тощо [20; 21].

Навчання за допомогою традиційних технологій не дозволяє розвинути зазначені загальні компетентності, відповідно виникає потреба вдосконалити методологію й технології освітнього процесу, упроваджувати ефективну систему комунікації з потенційними фахівцями ЗВО. Передовий підхід до розв'язання цієї проблеми полягає в застосуванні інтерактивних методів, які сприяють досягненню оптимального рівня взаємодії між викладачами й здобувачами освіти, забезпечують ефективний обмін інформацією, стимулюють формування й демонстрацію різних підходів до розв'язання проблем, сприяють активності та взаємовпливу учасників освітнього процесу. Отже, підготовка фахівців для ЗВО – це комплексний процес, який передбачає впровадження нових методів та прийомів навчання, цілеспрямовану роботу із потенційними викладачами та аналіз запитів ринку освіти. Питання значення та видів інноваційно-інтерактивних технологій у підготовці фахівців для ЗВО розглядалося такими вітчизняними дослідниками, як О.С.Бартків, О. Березкін, Ю. В. Бистрова, Н. П. Волкова, Л. Гусак, В. С. Дорофеев А. Єрмоленко, Г. Єфремова, Л. М. Забродська, Ю. Колісник-Гуменюк, Ю. В. Коренга, І. Я. Коцан, Л. Прокопів, В. Староста, В. Шевченко, М. М. Яцишин та багатьма іншими. Згідно з результатами їх досліджень, інноваційно-інтерактивні технології в підготовці фахівців ЗВО є вимогою часу, оскільки сучасний спеціаліст має бути універсальним, володіти ґрунтовною базою знань із різних аспектів предметної галузі, мати сформовані надпрофесійні навички, які відповідають за успішну участь у робочому процесі та високу продуктивність. Зазначене питання перебуває у фокусі уваги зарубіжних дослідників. Зокрема, це праці К. Ахтенхаген, Н. Берга, П. Діленборга, В.Реверс. П.Фендриха та інших. Аналіз закордонної літератури демонструє, що вчені інтенсивно шукають шляхи забезпечення більш високої якості підготовки випускників університетів, вбачаючи одним зі способів досягнення мети застосування сучасних методів навчання.

Підготовка фахівців для ЗВО, на думку науковців, безпосередньо залежить від матеріально-технічного забезпечення бази підготовки, країни навчання, майбутньої дисципліни фахівця. На попередніх етапах дослідження даного питання недостатньо уваги було приділено саме інноваційним та інтерактивним технологіям у підготовці фахівців для ЗВО. При цьому наявна значна кількість праць, що стосуються використання цих технологій у підготовці студентів та учнів. До того ж майже відсутні якісні практичні посібники з інтерактивних технологій навчання, які містять чіткі, лаконічні й водночас повні описи самих технологій та оцінку їх ефективності.

Виклад основного матеріалу. У сучасному контексті проблематика використання інноваційно-інтерактивних технологій для підготовки фахівців ЗВО набуває особливої важливості та актуальності. Це обумовлено тим, що впровадження нестандартних методик та підходів до навчання майбутніх спеціалістів сприяє досягненню оптимальних результатів в освітньому процесі. Термін «інновація» означає нововведення, новітню зміну чи винахід: нова технологія, нове явище, нова діяльність тощо [5]. Інновації в галузі освіти являють собою впровадження передових ідей, методів, технологій та підходів у систему навчання з метою покращення якості освіти, забезпечення ефективності навчального процесу, його відповідності вимогам сучасного суспільства.

Цей термін включає різноманітні ініціативи та зміни, спрямовані на сприяння творчості, розвиток критичного мислення, підвищення мотивації здобувачів освіти та оптимізацію умов навчання. Інноваційність створює передумови для прогресивного розвитку особистості, сприяючи реалізації її права на індивідуальний творчий розвиток. Цей концепт допомагає активізувати власну ініціативу, сприяє вільному саморозвитку та спрямовує зусилля на досягнення особистих і суспільних цілей [15, с. 4].

На нашу думку, під інноваціями в освітній сфері треба розуміти активний процес розробки та впровадження нових методів і засобів для розв'язання дидактичних завдань у процесі підготовки фахівців. Цей процес охоплює гармонійне поєднання класичних методик і результатів творчого пошуку, використання нестандартних та передових технологій, а також впровадження оригінальних дидактичних концепцій і форм для забезпечення ефективності освітнього процесу. Крім того, інновації у сфері освіти стосуються також змін у способах діяльності, і навіть у стилі мислення.

Безперечно, освітні інновації є свідомим процесом часткових трансформацій, спрямованих на зміну цілей, змісту, методів, форм навчання, способів і стилю діяльності з метою адаптації освітнього процесу до актуальних вимог часу та соціальних потреб ринку праці. Упровадження й закріплення новаторських рішень в освітній практиці визначається позитивними трансформаціями, які служать інструментом для вирішення сучасних завдань конкретного освітнього закладу та піддаються експериментальній перевірці перед остаточною реалізацією інновацій. Інноваційні педагогічні підходи можуть бути визначені за такими критеріями: актуальність (спрямовані на вирішення найважливіших проблем у сферах навчання, виховання та розвитку освітян); оригінальність (використання форм, методів, прийомів, засобів або їх систем, які ще не застосовувалися в сучасних освітніх установах); ефективність (досягнення високих результатів навчання, виховання та розвитку); стабільність (забезпечення ефективності та стійкості результатів протягом тривалого періоду); оптимальність (досягнення максимальних результатів за найменших фізичних, розумових і часових витрат); здатність до творчого впровадження інноваційного досвіду в широку практику [10, с. 14-47].

Як справедливо зазначає Ю. В. Бистрова, інноваційні педагогічні підходи полягають у сучасному моделюванні, організації нестандартних лекційно-практичних, семінарських занять; індивідуалізації засобів навчання; кабінетного, групового й додаткового навчання; факультативного, за вибором студентів, поглиблення знань; проблемно-орієнтованого навчання; науково-експериментального при вивченні нового матеріалу; розробці нової системи контролю оцінки знань; застосуванні комп'ютерних, мультимедійних технологій; навчально-методичної продукції нового покоління [4].

Не можна не погодитися із думкою науковців, які визначають інноваційні технології як сукупність новаторських інтерактивних методів та стратегій навчання, що систематично використовуються у процесі професійної підготовки для формування у студентів загальних та професійних компетентностей. Це здійснюється через організацію освітнього процесу за допомогою інноваційного, творчого та оригінального підходу, спрямованого на ефективне засвоєння знань, умінь та навичок [1]. До речі, необхідно зауважити, що в реальному навчальному процесі відбувається змішування методик і технологій: іноді методики входять до технологій, іноді навпаки, технології – до складових методики навчання [13].

До інноваційних науковці відносять насамперед методи активного та інтерактивного навчання, які являють собою перехід від стандартних та алгоритмізованих методів організації навчального процесу до використання розвивальних, проблемних, дослідницьких та пошукових підходів.

Ці методи стимулюють пізнавальний інтерес та мотивацію, а також створюють умови для творчого навчання. У дослідженні зарубіжних вчених зазначається, що людина у процесі пасивного сприйняття запам'ятовує 10 % від того, що прочитала, 20 % – від того, що почула, 30 % – від того, що побачила, 50 % від побаченого та почутого, а при активному сприйнятті в пам'яті зберігається 80 % від того, що сказала сама, і 90 % від того, що зробила або створила самостійно [29]. З огляду на це можна стверджувати, що здобувачі освіти більш ефективно засвоюють навчальний матеріал, коли творчо працюють над новими елементами, розв'язують конкретні завдання та взаємодіють з іншими. Це також відповідає сучасним тенденціям у сфері освіти, де основний акцент робиться на розвиток критичного мислення, комунікативних та аналітичних навичок. Інтерактивні вишколи, за твердженням П.Фенриха, є антитезою пасивності. Вони є дієвими й повинні навчити активності, заохотити до неї – отже, самі повинні уникати ситуації, у якій учасники вишколу є пасивними в той час, як повинні бути активними, розв'язувати проблеми та діяти [14, с. 24]. Більшість дослідників підтримують цю тезу, вважаючи що особливість інтерактивного навчання, порівно із традиційними методами, полягає у сприянні активній взаємодії між викладачем та студентами, між самими студентами у процесі засвоєння й відтворення нових знань, розвитку та закріплення нових навичок і вмінь.

У такому контексті акцент зміщується від звичайної моделі взаємодії «викладач ↔ студенти» до активної співпраці між здобувачами освіти [6, с. 5; 7; 17, с. 343].

Інтерактивне навчання визначається як специфічна форма організації пізнавальної діяльності, що передбачає встановлення конкретних та зрозумілих цілей, спрямованих на створення оптимальних умов для навчання, у яких здобувач свідомо осмислює свою успішність та інтелектуальну компетентність, що забезпечує продуктивність і комфортність у процесі навчання. Інтерактивні методи надають можливість задіяти не лише розум людини, а також почуття, емоції, вольові якості, творчість, таким чином у процес інтерактивного навчання включається потенціал цілісної особистості [18, с. 19].

До основних завдань інтерактивних форм навчання належать: стимулювання інтересу здобувачів освіти до предмета; глибоке та всебічне засвоєння навчального матеріалу; формування навичок самостійного пошуку шляхів вирішення поставлених навчальних завдань; встановлення ефективної взаємодії між здобувачами та викладачем, а також вироблення навичок колективної роботи; розвиток толерантності до різних поглядів, повага до права кожного студента на свободу висловлювання; формування у студентів власної позиції та ставлення до майбутньої професійної діяльності тощо. Серед методичних принципів інтерактивного навчання доречно виокремити: альтернативність (використання різних методів і підходів до викладання, що надає можливість здобувачам обирати й використовувати відповідні їхнім потребам та стилю навчання); демократизм (залучення студентів до прийняття рішень та участі в управлінні навчальним процесом, сприяє розвитку в здобувачів навичок самостійності й відповідальності за власне навчання); рефлексивність (постійне самовдосконалення здобувачів шляхом аналізу й осмислення власного навчання; уміння рефлексувати, визначати свої сильні й слабкі сторони, розвивати стратегії для подальшого професійного зростання); індивідуалізація (адаптація навчального процесу до індивідуальних особливостей та потреб кожного студента, урахування різних рівнів здібностей і темпів навчання, створення можливостей для особистого розвитку); проблемність (здобувачі взаємодіють для виявлення й розв'язання проблем, що стимулює їх критичне мислення й розвиток аналітичних навичок); зворотний зв'язок (систематичний обмін інформацією між викладачем і студентами сприяє визначенню успіхів, виявленню труднощів та наданню конструктивних порад для покращення результатів навчання); співпраця (активна участь студентів у групових діяльностях, обміні думками, взаємна підтримка для досягнення навчальних цілей). Таким чином, ключова концепція інтерактивного навчання полягає в систематизованій організації взаємодії всіх учасників навчального процесу, де кожен активно співпрацює та взаємодіє в ситуації активного пізнання. Через аналіз своїх та партнерських дій кожен учасник має можливість адаптувати свою модель поведінки, свідомо засвоювати необхідні знання та навички, а також відчувати себе в умовах, що максимально наближені до його майбутньої професійної діяльності. Взаємодія здобувачів у процесі навчання ґрунтується на власному досвіді учасників занять, супроводжується індивідуальним внеском кожного в процес обміну знаннями, ідеями, методами діяльності, реалізується в атмосфері взаємного заохочення і взаємопідтримки, що сприяє здобуттю нових знань, розвиває пізнавальну діяльність, забезпечує більш високий рівень співпраці.

Ю. В. Бистрова серед інтерактивних методів, форм і прийомів, що найчастіше використовуються в навчальній роботі ЗВО, виокремлює такі: аналіз помилок, колізій, казусів; аудіовізуальний метод навчання; брейнстормінг («мозковий штурм»); діалог Сократа (сократів діалог); «дерево рішень»; дискусія із запрошенням фахівців; ділова (рольова) гра (студенти перебувають у ролі законодавця, експерта, юрисконсульта, нотаріуса, клієнта, судді, прокурора, адвоката, слідчого); «займи позицію»; коментування, оцінка (або самооцінка) дій учасників; майстер-класи; метод аналізу і діагностики ситуації; метод інтерв'ю (інтерв'ювання); метод проєктів; моделювання; навчальний «полігон»; PRES-формула (від англ. Position – Reason – Explanation or Example – Summary); проблемний (проблемно-пошуковий) метод; публічний виступ; робота в малих групах; тренінги індивідуальні та групові (як окремих, так і комплексних навичок) та ін. З інноваційних механізмів активізації педагогічного і наукового процесів усе частіше згадується необхідність відродження ідеї змагальності в усіх сферах життя, зокрема, йдеться про метод «гонитва за лідером» [4].

Загалом названі вище інтерактивні методи, форми й приймання можна класифікувати на: діалогові (обговорення питань між двома учасниками, між усіма членами групи, розгляд реальних сценаріїв для засвоєння аналітичних та практичних навичок); ігрові (завдання, що сприяють творчому мисленню та розвитку індивідуальності, моделювання ситуацій, рольові ігри для розвитку професійних навичок.); тренінгові (розвиток навичок ефективного спілкування, вправи для розвитку емпатії та розуміння різних поглядів) методи. Слід зауважити, що в науковій літературі трапляються терміни «інноваційно-інтерактивні методи» та «інноваційно-інтерактивні технології».

Не заглиблюючись у детальний аналіз цих понять, зауважимо, що під останніми розуміються «новаторські методи подання інформації та знань», які сприяють більш швидкій соціалізації особи. Зокрема, ці технології спрямовані на відображення змін у навколишньому середовищі, розвиток в особистості навичок критичного мислення та адаптації до трансформацій [16, с. 2]. Інноваційно-інтерактивні технології впливають на різні сфери діяльності людини, сприяючи більш ефективній діяльності, якісному завершенню складних завдань, підтримці творчого підходу до розв'язання проблем, формуванню нового погляду особистості на навколишню дійсність. Вони призначені для спрощення управління процесами й людьми, адаптовані відповідно до потреб людини для забезпечення її щоденної життєдіяльності [2, с. 17].

Слід зазначити, що в умовах активного використання дистанційного формату навчання майбутні фахівці ЗВО повинні володіти навичками роботи з сучасними технологіями та ефективно управляти своїм робочим часом. Водночас викладач повинен уміти так подати навчальний матеріал, щоб здобувач освіти засвоїв його як теоретично, так і практично [26, с. 230]. Застосування інноваційно-інтерактивних технологій має забезпечити підготовку універсального фахівця, який зможе працювати на різних посадах у межах своєї спеціалізації [27, с. 105]. Водночас упровадження інноваційно-інтерактивних технологій є тривалим процесом. Для цього адміністрація ЗВО повинна виконати наступні кроки. Передусім, здійснюється аналіз ринку й запитів щодо спеціалістів для визначення конкретних характеристик потрібних фахівців. У фокусі уваги – основні вимоги до потенційних працівників, а також з'ясування переліку необхідних знань, вмінь та навичок, якими слід володіти для ефективного здійснення професійної діяльності [3, с. 75]. Так, дослідження сайтів із пошуку роботи та офіційних сайтів ЗВО у розділі «Вакансії» дозволило виявити, що крім стандартних вимог до професійних знань, від майбутнього фахівця ЗВО вимагаються такі навички, як уміння мотивувати студентів, правильно організувати заняття, ефективно подати матеріал, користуватися новітніми комп'ютерними технологіями в освітньому процесі, організувати методичну роботу. Потім варто розробити навчальну програму підготовки фахівців для ЗВО. Програма повинна враховувати вимоги ринку праці й можливості самого закладу. Важливо, щоб програма відповідала реальним потребам ЗВО в майбутніх фахівцях. Наприклад, розробка конкретних видів діяльності повинна враховувати те, що майбутній викладач зможе використовувати їх під час роботи у ЗВО, застосовуючи свої навички для самореалізації та успішної кар'єри [28, с. 122].

Важливо, щоб навчання інноваційно-інтерактивним технологіям відповідало сучасним вимогам до професійної діяльності. Так, опановуючи дисципліну «Педагогіка і методика викладання у вищій школі», здобувачі усвідомлюють, що знання особливостей проведення тренінгів, ділових чи рольових ігор, форумів, круглих столів, принципів створення інтерактивних лекцій, практичних чи семінарських занять надасть можливість ефективно здійснювати професійну діяльність. Крім того, упровадження інноваційно-інтерактивних технологій вимагає моніторингу активності, пов'язаної з їх використанням. Наприклад, у процесі діяльності викладач може оцінювати ефективність і вплив на освітній процес застосовуваних ним технологій. Це дозволить зрозуміти, які методи та прийоми навчання доцільно пропонувати майбутнім спеціалістам ЗВО і які з них вони оберуть для використання у своїй діяльності [9, с. 25].

Загалом інноваційні та інтерактивні технології спрямовані на розвиток у фахівців для ЗВО нових знань. Отримані ними вміння та навички дозволяють впроваджувати у процес навчання актуальні саме на даному етапі інновації. До того ж це сприяє розвитку в майбутніх викладачів креативного мислення та творчого розуміння освітнього процесу.

Загалом під час підготовки фахівців для ЗВО доцільно використовувати креативну, терапевтичну та технологію педагогічного спілкування. Креативна технологія в освіті – це важливий аспект формування професійних навичок у фахівців для ЗВО. Вона передбачає не лише передачу знань, а й створення стимулювального середовища для саморозвитку та самореалізації кожного учасника освітнього процесу. Так фахівець для ЗВО отримує розуміння того, що креативний викладач володіє унікальною здатністю цікаво й ефективно передавати знання, формуючи в студентів єдине уявлення про навчальну дисципліну. Водночас креативність виявляється в нестандартному підході до освітнього процесу, у вмінні гідно демонструвати власну компетентність та педагогічну майстерність. Сьогодні існує понад сто визначень креативності. Відповідно до одного з поглядів, креативність – це здатність генерувати нові ідеї, здатність ламати стереотипне мислення [7]. Згідно з іншим поглядом, креативність – це якість, яка реалізується лише тоді, коли це дозволяє середовище, і не залежить від зразка регульованої поведінки, позитивного зразка творчої поведінки, умов для імітації творчості, соціального підкріплення [11]. Існує думка, згідно з якою «креативність – це процес дивергентного мислення».

Проте дослідники стверджують, що до структури креативності належать дивергентне мислення, здатність до перетворення, точність у прийнятті рішень та інші інтелектуальні параметри. Це визначило позитивну кореляцію між інтелектом і креативністю [8].

Науковці виокремлюють шість ключових параметрів, що характеризують креативність: здатність ідентифікувати та сформулювати проблему; генерація ідей (креативні фахівці володіють здатністю продукувати значну кількість нових ідей та підходів до вирішення завдань); гнучкість (можливість реалізовувати різні ідеї, навіть якщо вони суперечать традиційним підходам); оригінальність (розв'язування завдань незвичними й неочікуваними способами); можливість удосконалення об'єкта шляхом додавання нових деталей чи аспектів; вміння здійснювати аналіз та синтез інформації для досягнення творчого розв'язання проблеми.

Застосування креативної технології для формування компетентностей, необхідних для фахівців ЗВО, передбачає навчання останніх стратегіям знаходження новаторських підходів до подання матеріалу, розвитку гостроти й гнучкості мислення, вміння презентувати творчий підхід до розв'язання складних питань, знаходити аналогії між різними процесами. Важливо усвідомити, що креативність може розвиватися незалежно від умов освітнього середовища. Фахівець ЗВО, який володіє креативним мисленням, може самостійно створювати сприятливі умови для розвитку знань здобувачів освіти [19, с. 17].

Креативний аспект готовності до інноваційної педагогічної діяльності реалізується через особливі методи розв'язання завдань, використання імпровізації та експромту. Потенційні викладачі ЗВО повинні усвідомити атрибути креативності, що виражається в здатності створювати новаторські, нетрадиційні підходи до організації навчально-виховного процесу, вмінні творчо розв'язувати професійні проблеми, ефективно взаємодіяти зі студентами та колегами, розвивати творчий потенціал здобувачів, що відображається у їхній поведінці. Формування креативності в здобувачів залежить від професійних вмінь та психологічних установок педагога. Зокрема йдеться про визнання цінності творчого мислення, вільне маніпулювання об'єктами й ідеями, всебічне розкриття унікальності творчого процесу, розвиток конструктивної критики, створення сприятливого середовища для самовираження, нейтралізацію відчуття страху перед оцінкою та інші аспекти. Еволюція креативності майбутнього викладача ЗВО розглядається як процес, що починається із наслідування досвіду, концепцій, ідей, окремих прийомів, форм та методів, з поступовим зменшенням значення наслідувальних елементів та зростанням ваги творчого компонента педагогічної діяльності. Цей процес можна схематично подати як послідовність етапів: наслідування, копіювання – творче наслідування – наслідувальна творчість – справжня творчість. Технологія педагогічного спілкування виявляється в умінні фахівця ЗВО ефективно проводити дискусію зі студентами. Суттєвим у цьому контексті вбачається формування в майбутнього викладача розуміння того, що академічна аудиторія прагне отримувати як теоретичні знання, так і висловлювати й обговорювати проблемні аспекти спільно з викладачем. Отже, викладач повинен уміти викликати в здобувачів прагнення ініціювати дискусію. Опанування цією технологією відбувається на практичних заняттях, де педагогічне спілкування розглядається як невід'ємний компонент педагогічного мистецтва. Терапевтична технологія передбачає, що фахівці ЗВО отримують інформацію про психологічні перешкоди, які можуть виникнути у студентів під час здобуття знань. Це не лише вміння розуміти емоційний стан здобувачів, а й вивчення методів надання їм підтримки та пошук способів спільного розв'язання складних питань. Фахівці навчаються терапевтичної технології, засвоюючи знання про методи стабілізації морального стану за допомогою образотворчого мистецтва, музики та ліплення.

Наприклад, якщо викладач англійської мови дає нову тему, то прослуховування пов'язаної з нею англійської пісні допомагатиме більш ефективно засвоювати матеріал, дозволить подолати психологічну напругу [25, с. 390].

Водночас інші інтерактивні методи та технології теж потребують впровадження у процес підготовки фахівців для ЗВО, оскільки їх використання на заняттях сприяє активізації уваги, мислення, уяви, сприйняття, пам'яті, творчих здібностей, пізнавальних інтересів [22, с. 1].

Крім того, використання інтерактивних технологій у процесі навчання майбутніх викладачів сприяє формуванню нового стилю відносин у педагогічному колективі, де процес передачі інформації відбувається не від однієї особи до багатьох, а від всіх до всіх. На сучасному етапі підготовки фахівців для ЗВО використовуються різні інтерактивні технології. Так, опановуючи дисципліну «Педагогіка і методика викладання у вищій школі» майбутні фахівці для ЗВО ознайомлюються з поняттям «інтерактивна лекція».

Слушною в цьому контексті є думка авторів навчального посібника «Інтерактивні методи навчання», які стверджують, що після ґрунтовно підготовленої й гарно прочитаної лекції уважний слухач здатен відтворити через три години 70% інформації [14, с. 24].

Інтерактивна навчальна лекція відрізняється використанням різноманітних педагогічних стратегій, які мають на меті стимулювати процес навчання. Викладач упроваджує ці підходи шляхом переривання лекції запитаннями, проведення аналізу кейсів та ініціювання фрагментів дискусійного характеру. Ефективна реалізація лекції передбачає використання різноманітних ілюстративних засобів. Наприклад, використання аудіо- та відеоматеріалів, фрагментів кіно або відображення основних тез на фліпчарті. Демонстрація слайдів за допомогою проєктора на екрані також сприяє підвищенню ефективності лекційного процесу. Крім цього, у наш час важко уявити проведення лекції без впровадження інтерактивних елементів через такі програми, як Kahoot або AhaSlides. Вони надають додаткові можливості для взаємодії з аудиторією, створюють віртуальне навчальне середовище. За нашими спостереженнями, найбільш поширеною й порівняно простою формою активного залучення студентів у навчальний процес є лекція-бесіда. Основними її особливостями є: безпосередній контакт викладача й аудиторії (сприяє більш активному взаєморозумінню й обміну ідеями); привертання уваги до ключових питань (акцентується увага здобувачів на найважливіших аспектах теми); визначення змісту та темпу викладання (зумовлюється особливостями аудиторії); методи залучення студентів (методи постановки інформаційних і проблемних питань, виявлення думок, рівня знань студентів, їхньої готовності до сприйняття нового матеріалу); взаємний обмін думками (сприяння двосторонньому обміну думками й ідеями між викладачем і аудиторією); адресність питань (усій аудиторії, студентам особисто, що стимулює індивідуальну участь та рефлексію); ефективне використання часу (питання формулюються так, щоб на них можна було давати однозначні відповіді). Лекція-бесіда є ефективним інструментом активізації здобувачів у процесі навчання, сприяючи більш глибокому розумінню теми, розвитку критичного мислення, самостійному формулюванню висновків і узагальнень. Ще однією поширеною формою проведення лекційних занять є лекція-дискусія. Під час лекції-дискусії викладач організовує вільний обмін думками, ідеями й поглядами з розглядуваних питань в інтервалах між логічними елементами. Така форма навчання поживляє навчальний процес, активізує пізнавальну діяльність аудиторії, дозволяє викладачеві керувати колективною думкою групи для переконання та навіть подолання можливих негативних установок, помилкових поглядів здобувачів. Ефект від лекції-дискусії досягається при правильному підборі питань і теми для обговорення, які визначаються та складаються викладачем залежно від дидактичних завдань і особливостей аудиторії. Проте негативним моментом може стати відсутність у студентів навичок обговорення та визначення основних думок, що в підсумку може призвести до ускладнення розуміння ситуації.

Одним із завдань, які виконують потенційні викладачі під час навчання, є підготовка і проведення інтерактивної лекції за таким алгоритмом:

1. Підготовчий етап: вибір теми, визначення цілей, розробка плану (структурований план лекції з основними розділами та темами), вибір інструментів (наприклад, презентації, платформи для опитувань тощо).

2. Створення контенту: написання тексту, додавання мультимедійних елементів (графіка, відео, аудіо та інші елементи для більш зрозумілої передачі матеріалу), розробка завдань (тести, питання для обговорення, групові вправи), перевірка доступності контенту.

3. Реалізація інтерактивності під час лекції: використання опитувань (платформи для опитувань або онлайн-голосувань із метою залучення аудиторії), елементи групових дискусій, вправи для активізації співпраці, інтерактивні інструменти, відповіді на питання.

4. Оцінка та вдосконалення: збір відгуків від учасників лекції, аналіз результатів, вдосконалення контенту.

До позитивних результатів лекції, за результатами опитування здобувачів, належать активна участь в обговоренні лекційної теми, розвиток критичного мислення через участь у дискусії, розвиток комунікативних навичок, підвищення мотивації до навчання, створення позитивного клімату. Крім інтерактивних лекцій, здобувачі мають підготувати й провести інтерактивне семінарське заняття за таким алгоритмом:

1. Визначення теми та мети семінару: вибір теми, визначення мети.

2. Розробка плану та структури: поділ на блоки, визначення активностей кожного блоку (дискусії, практичні завдання, групові вправи тощо).

3. Підготовка інтерактивного контенту: створення презентації (питання для обговорення, візуальні матеріали та інші мультимедійні засоби), перевірка матеріалів.

4. Використання інтерактивних методів та інструментів: групові вправи (завдання або вправи для сприяння колективній взаємодії та обміну ідеями), дискусії та питання-відповіді
5. Організація обговорення та взаємодії.
6. Оцінювання: збір відгуків від учасників семінару, аналіз результатів та ефективності інтерактивних елементів.

Достатньо часто практичні та семінарські заняття в університетському освітньому просторі проводяться також у формі групових дискусій або із застосуванням елементів дискусії. Здійснення успішної групової дискусії передбачає попереднє встановлення правил, з якими ознайомлюються всі учасники. Модератор повинен уважно контролювати поведінку учасників, фіксувати порушення правил, відхилення від належного перебігу обговорення, коригувати процес дискусії. У випадках обговорення декількох питань може бути визначено кілька модераторів та призначено лідерів груп для ефективного розв'язання проблем.

Теми для дискусії обираються з урахуванням актуальності, пов'язаності з матеріалом, що вивчається, та можливостей студентів використовувати власний практичний досвід. Групові обговорення стають особливо ефективними для розвитку комунікативних навичок, забезпечуючи можливості для зворотного зв'язку, практики та мотивації аудиторії. Модератор, крім того, визначає правила групового обговорення, такі як послідовне висловлювання кожного учасника чи застосування алгоритму для формування спільної думки. У модератора формуються комунікативні, лідерські якості, оскільки він відповідає за перебіг обговорення та представлення обґрунтованого рішення.

Навчальна дискусія сприяє розвитку здатності здобувачів аналізувати інформацію, критично переосмислювати накопичений досвід, обґрунтовано доводити свої ідеї та погляди, взаємодіяти з групою, слухати й чути інших, поважати чужі переконання, удосконалювати навички самоорганізації та самонавчання. Слід акцентувати, що викладачі ЗВО, активно залучаються до наукової діяльності: ініціюють та реалізують міжнародні й всеукраїнські наукові проєкти, беруть участь у міжнародних конференціях та семінарах. З огляду на це під час проведення практичних занять доречним вбачається використання такого виду роботи, як моделювання наукової конференції. Участь у конференції вимагає глибокого вивчення теми, тривалої підготовки, високого науково-теоретичного рівня доповідей. Здобувачі, які беруть участь у змодельованій конференції, розвивають навички дослідницької роботи та отримують стимул для професійного спілкування. Доцільним видається відеозапис виступів, які студенти отримують на свою електронну пошту для аналізу допущених помилок на вербальному й невербальному рівнях. За умови надання дозволу, на занятті проводиться груповий аналіз доповідей студентів із наданням рекомендацій. Під час підготовки до наукової конференції іноді використовується модель так званого «перевернутого класу». Цю модель успішно випробували в передових національних і міжнародних практиках. Вона базується на попередньому самостійному вивченні студентами спеціально обраного відеоматеріалу з подальшим обговоренням і вирішенням творчих та навчальних завдань на практиці. Здобувачі попередньо ознайомлюються з відео щодо підготовки й виголошення доповідей на наукових конференціях (ресурс розташований у системі Moodle), на підставі наведених рекомендацій самостійно готуються до виступу на науковій конференції, виголошують його на занятті-імітації з майбутнім обговоренням, аналізом та коригуванням. У контексті підготовки майбутніх науковців доцільним видається застосування такої інтерактивної технології, як круглий стіл. Ця форма навчання, спрямована на стимулювання розвитку пізнавальної діяльності здобувачів. Основною метою проведення круглого столу є формування в студентів навичок аргументації власних думок і позицій, обґрунтування запропонованих рішень та захисту особистих переконань. Відтак, відбувається закріплення отриманої раніше інформації, а також активний пошук та розв'язання проблемних питань з їх подальшим обговоренням.

Під час підготовки та проведення круглого столу необхідно враховувати наступні аспекти: можливість обговорення кількох проблемних питань під час дискусії, пов'язаних із заданою темою; демонстрація сформованих поглядів та думок учасників у формі схем, презентацій, аудіозаписів, відеофільмів, фотодокументів; ґрунтовна підготовка ключових виступів, оглядів, підкріплених відповідними доказами та переконливими аргументами. Під час реалізації круглого столу важливе значення мають конструктивні особливості, характерні для цього типу навчальних занять: інтерактивність (учасники мають можливість взаємодіяти, обговорювати, висловлювати свої погляди, що забезпечує активний обмін ідеями й розвиток критичного мислення); групова робота (розподіл учасників на підгрупи для детальної підготовки, що створює можливість для більш глибокого розгляду питань, сприяє вивченню різних підходів до теми); використання різних форматів представлення інформації (схеми, презентації, аудіозаписи, відеофільми, фотодокументи, що розширює можливості висвітлення теми); ґрунтовна підготовка (доповіді учасників містять докази й

аргументи, що зумовлює якісне обґрунтування власних позицій); геометричне розташування учасників (надається перевага розташуванню меблів у формі кола, овала чи прямокутника, що сприяє ефективному обміну поглядами та стимулює взаємодію учасників. Важливим аспектом є також роль викладача, який у цьому форматі виступає як рівноправний учасник групи. Це створює менш формальне середовище, сприяє відкритому обміну ідеями та допомагає підтримувати атмосферу взаєморозуміння і співпраці. Організація та проведення круглого столу відбуваються за наступним алгоритмом:

- 1) викладач визначає основні питання, обговорення яких дозволить глибше розглянути тему (завдання з курсу, актуальні проблеми чи питання, що вимагають обговорення);
- 2) навчальна група ділиться на підгрупи відповідно до кількості ключових питань; кожна підгрупа відповідає за детальне вивчення та підготовку відповідей на своє питання;
- 3) учасники кожної підгрупи готують доповіді, в яких обґрунтовують свої позиції, висвітлюють ключові аспекти теми та представляють свої думки;
- 4) можуть бути запрошені фахівці для додаткового висвітлення певних аспектів теми (юристи, інженери, економісти тощо);
- 5) учасники представляють свої доповіді, обговорюють питання та обмінюються думками; важливо визначити порядок виступів та контролювати час;
- 6) завершальна частина, під час якої викладач або модератор робить висновки, підбиває підсумки обговорення та стимулює учасників до додаткових роздумів чи питань;
- 7) залежно від формату проведення може передбачатися підготовка звітів або оцінювання доповідей та активності учасників.

Однією з широко використовуваних інтерактивних технологій є рольова гра. Її суть полягає в тому, що здійснюється імітація реальної діяльності, розігрується конкретна ситуація, у якій кожна особа виконує визначену для неї роль. Важливо, щоб тематика рольових ігор відповідала дійсності та розширювала уявлення фахівця про можливі ситуації. Наприклад, якщо йдеться про потенційного викладача вищого навчального закладу, то сценарієм рольових ігор може бути ситуація, де викладач не бажає виставляти бажаний бал студентів, а студент використовує маніпулятивні техніки впливу [23, с. 232].

Доцільно пропонувати здобувачам такі рольові ігри: 1. «Студент-камікадзе». Сюжет: Молодий викладач має гідно відповісти студенту, який постійно порушує дисципліну, поводить себе відверто нахабно й неетично. Завдання для студента: поводити себе вкрай зухвало, використовувати різні маніпуляції. Завдання для викладача: коректно, але впевнено пояснити студенту ситуацію, використовуючи різні техніки аргументації. 2. «Зміна оцінки». Сюжет: Студент на 1 курсі отримав з дисципліни «Філософія» оцінку задовільно. На 4 курсі з'ясувалося, що це єдина оцінка «задовільно» за всі 4 роки. Студент приходить до викладача із проханням її підвищити. Учасники гри отримують розширену інструкцію, яка містить детальний опис ситуації й час на підготовку. Навички аргументації оцінюють студенти-спостерігачі за спеціальним бланком. 3. «Субординація». Сюжет: Після захисту дисертації Викладач 1 був призначений на посаду завідувача кафедри. На цій же кафедрі працює друг Викладача 1, якого він знає з дитинства, Викладач 2, який публічно демонструє дружні стосунки з Викладачем 1, часто не звертаючи уваги на його накази, розпорядження і тим більше прохання. На зауваження Викладач 2 реагує не зовсім адекватно. Вчора він дозволив собі запізнитися на роботу на 3 години, доручення щодо підготовки до наукової конференції не виконав, про причини затримки не попередив. Викладачу 1 це набридло. Завдання для Викладача 1: коректно й аргументовано пояснити Викладачу 2 свої претензії. Завдання для викладача 2: максимально демонструвати свою «дружню» поведінку. Обсяг: мінімум 10 реплік. 4. «Битва методик».

Сюжет: Викладач 1 – людина пенсійного віку, яка вперто використовує традиційні технології навчання і не бажає щось змінювати. Викладач 2 рік тому закінчив цей заклад освіти і добре пам'ятає Викладача 1 та його методи. Завдання для Викладача 1: заперечувати прогресивність інноваційних методів навчання, аргументуючи свою думку. Завдання для Викладача 2: усіма можливими способами переконати Викладача 1 у помилковості його позиції. 5. «Встанови контакт». Група поділяється на дві підгрупи: торговельні представники й клієнти. Потім відбуваються парні взаємодії. Торговельний представник приходить до клієнта з діловою пропозицією (купити вітаміни, електродріль, праску, набір ножів тощо). При цьому кожному клієнту надається інструкція щодо його поведінки («Ви граєте у гру на телефоні», «Ви розмовляєте телефоном», «Ви читаете книжку», «Ви слухаете музику», «Ви дивитесь бій О.Усика» тощо). Завдання для торговельного представника: привернути увагу, встановити контакт і досягнути мети. Завдання для клієнта: поводитися природно, але відповідно до окресленої ситуації.

Метод «розігрування» ситуацій у ролях становить особливий інтерес для майбутніх фахівців ЗВО. Мета інсценізації ролей (role playing) полягає в тому, щоб перед аудиторією відтворити реалістичну управлінську чи соціально-психологічну ситуацію, а потім надати здобувачам можливість оцінити дії та поведінку учасників гри – виконавців. Під час «розігрування» ситуацій учасники виконують роль так, як вони вважають за потрібне, самостійно визначаючи свою стратегію поведінки, свій вербальний репертуар і сценарій. Таку гру називають спонтанною або імпровізаційною, вона проводиться без ретельної попередньої підготовки. Основне завдання «розігрування» ситуації в ролях – виявити творчі здібності до розв’язання актуальних проблем, до імпровізації в поведінці. Зазвичай у такій грі здобувачі можуть дозволити собі імпровізувати, виходячи зі свого бачення заданої ролі, і подальший розвиток подій стає більш природним. Слід зазначити, що під час таких занять здобувачі або відтворюють себе, демонструючи свій стиль, цінності, компетентність, емоційну культуру, або наслідують когось з тих, кого вони добре знають. Треба зазначити, що рольову гру справді корисно використовувати в навчальних цілях, якщо її сутність полягає в конкретній ситуації, тобто гра отримує діловий характер і спрямована на розвиток навичок взаємодії з іншими людьми. Проте, як і будь-який інтерактивний метод, рольова гра не позбавлена певних ризиків. Результат від гри досягається лише тоді, коли вся група готова взяти в ній участь. Якщо члени групи бояться «втратити обличчя» або соромляться процесу рольового спілкування, ця справа не буде ефективною. Факт того, що виконання вправи контролюється, лише підсилює напругу. Якщо викладач має обмежену психологічну та комунікативну компетентність, він може викликати у виконавців ролей почуття тривоги за свою репутацію. Проте в більшості випадків рольова гра – це ефективний та приємний спосіб засвоєння знань і вмінь, оскільки вона дозволяє учасникам зрозуміти, як відчують себе люди, потрапляючи в певні ситуації. Це може бути потужним інструментом навчання, сприяючи розвитку вміння оцінювати передумови поведінки інших людей, що складно досягнути за допомогою інших засобів.

Справедливою в цьому контексті вбачається думка Т.І.Фулей, згідно з якою основною характеристикою рольової гри є умовність дій, що робить навчання цікавим і захопливим. Мета гри спрямована на розвиток навичок та відносин, а не на набуття знань. Техніки рольових ігор сприяють розвитку критичного мислення, розв’язанню проблем, вдосконаленню різних варіантів поведінки в проблемних ситуаціях та формуванню розуміння й емпатії до інших людей. Учасники (-ці) мають можливість краще зрозуміти свої дії в реальному житті через гру, при цьому не відчуваючи страху за наслідки помилок. Важливе місце належить діагностиці та оцінюванню ефективності (обговоренню) самого процесу гри. [24, с.112].

Слід зазначити, що потенційний фахівець ЗВО повинен виявляти не лише глибокі знання з професійної сфери, які імітуються в грі, а й володіти вмінням проводити гру, контролювати її перебіг, оперативно реагувати на екстремальні ситуації, ефективно керувати конфліктами, вносити корективи в хід гри. Крім того, проведення гри потребує практичної пам’яті, отже, важливо добре знати всі ролі та сценарій гри. Керування усім цим процесом передбачає наявність високих організаторських здібностей і розвинутих метакомпетентностей, таких як аналітичність, передбачливість, рішучість, швидкість реакції, мобільність, вміння дотримуватися певної тактики й впливати позитивно на учасників гри. Упровадження нових технологій висуває перед майбутнім викладачем особливі вимоги, які змушують його одночасно виконувати різні ролі та демонструвати різні компетентності.

Найбільш поширеною інтерактивною технологією серед методів ігрового навчання, що вивчають професійну взаємодію, є тренінг, у процесі якого формуються найбільш продуктивні методи та способи взаємодії учасників, що ґрунтуються на індивідуальних особливостях людини та її комунікативній компетентності.

Його основною метою є формування міжособистісного компонента майбутньої професійної діяльності через розвиток психодинамічних властивостей людини, її емоцій, інтелекту та метакомпетентностей. Висока освітня результативність тренінгу обумовлена тим, що він вимагає активної участі здобувачів освіти в процесі спілкування та мобілізації їх інтелектуального й аналітичного потенціалу. Під час використання різноманітних інтерактивних технологій на тренінгу зазвичай передбачається «занурення» учасників у релевантні ситуації, які виникають у їхній реальній професійній діяльності, але не можуть бути вирішені за допомогою стандартних, традиційно використовуваних технік та тактик поведінки. Це важливо для пошуку оптимальних шляхів розв’язання проблем, розробки ефективних сценаріїв ділової взаємодії, відбору вербального та невербального репертуару, який зупиняє агресію та залучає партнера до доброзичливої співпраці.

Суттєвою особливістю тренінгу є також те, що він дозволяє зрозуміти процес взаємодії людей під час пошуку та втілення в практику прийнятих рішень, обраних дій і вчинків.

Активізувальний ефект тренінгу обумовлений також створенням особливого навчально-експериментального середовища, яке забезпечує учасникам розуміння розвитку індивідуальних та групових психологічних подій у процесах міжособистісного спілкування, ролі інтенсивного зворотного зв'язку та формування практичних навичок, необхідних у щоденній роботі. Зазвичай на тренінгу використовується трирівнева модель навчання: здобуття – демонстрація – застосування. Під час занять найчастіше використовуються тренінги, спрямовані на здобуття та розвиток професійних навичок і вмінь у сфері міжособистісної взаємодії, підвищення ефективності організаційної діяльності. Серед них можна виокремити тренінги ділової бесіди, ведення переговорів, формування команди, вирішення міжособистісних конфліктів, проведення ділових нарад, телефонної комунікації, співбесіди та інші. Метою цих тренінгів є набуття необхідних навичок для ефективної взаємодії у професійному середовищі. Для досягнення визначених перед тренінгом педагогічних та розвивальних завдань необхідно створення на заняттях сприятливого робочого середовища, в якому учасники відчуватимуть себе комфортно як фізично, так і морально, що сприятиме їх готовності до навчання й розвитку.

Це важлива функція викладача, оскільки багато технологій, що застосовуються в рамках тренінгу, передбачають публічні виступи та конкретні дії, включаючи взаємодію з аудиторією. Таке навчання, безперечно, пов'язане з тривогою, іноді особистим ризиком учасників занять та експериментуванням. Відповідно це вимагає встановлення на тренінгу атмосфери взаємної довіри, розуміння й конфіденційності, надання допомоги та емоційної підтримки учасникам.

Термін «відеотренінг» використовується для означення тренінгу, що базується на використанні відеозапису. У навчальних цілях використовуються два основні методи застосування відеозапису: демонстрація готового відеоматеріалу (відеоперегляд) та використання запису під час виконання ігрових завдань, його подальший аналіз (відеозворотний зв'язок). Основною навчальною метою відеотренінгу є розвиток навичок конструктивної поведінки та спілкування, формування необхідної психологічної установки. Перегляд готових відеофільмів сприяє вирішенню таких завдань, як інформування, постановка проблеми, розвиток вмінь та навичок. Інформаційний відеоперегляд використовується як засіб компактного викладу великої кількості інформації (наприклад, щодо властивостей нової освітньої послуги, історії створення організації, презентації тощо). Відеоперегляд для розвитку вмінь та навичок є компактним методом постановки проблеми, обговорення конструктивних та ефективних дій, демонстрації бажаних варіантів і зразків поведінки. Відеотренінг визначається як інтерактивне ігрове заняття, під час якого учасники розгортають невеликі ситуації, які виникають у діловій чи міжособистісній взаємодії. Усе це фіксується відеокамерою, а потім, під керівництвом викладача, записаний матеріал переглядається – здійснюється відеозворотний зв'язок. Перегляд супроводжується розбором та аналізом поведінки, вербальної та невербальної продукції учасників. Відеозворотний зв'язок допомагає учасникам тренінгу здійснити перехід від безпосереднього пережитого досвіду до його осмислення та рефлексії. Він дозволяє безпосередньо звертатися до власного досвіду, використовувати його як матеріал, який аналізується, переглядається та корегується протягом тренінгу. Прогресивною інтерактивною технологією вважається «акваріум». Її сутність полягає в тому, що фахівці діляться на 2 групи й кожна група пропонує протилежне розв'язання певного питання. Слухачі визначають правильність рішень, які пропонує кожна група. Однак важливо, щоб під час колективного обговорення виникали нові ідеї, які дійсно сприятимуть вирішенню складних питань [12].

У процесі підготовки фахівців для ЗВО також використовують ігри-омнібуси, де одна група розробляє сценарій, залучаючи іншу групу. Зазначимо, що друга команда не має можливості пропонувати свої умови чи обговорювати можливі дії. Це особливо важливо, оскільки викладач, який встановлює певний формат заняття, повинен дотримуватися його, ігноруючи думку студентів, якщо це може негативно вплинути на навчальний процес. Ігри-експерименти мають позитивний вплив, оскільки фахівець наочно демонструє сутність певного процесу. Ця технологія є цікавою та легкою у використанні. Наприклад, викладач психології може проводити ігрові експерименти, які дозволяють вивчати вплив певного явища на психічні процеси [16, с. 2].

Вправи у групах сприяють розвитку навичок співпраці в команді. Для викладача вищого навчального закладу це важливо для взаємодії як зі студентами, так і з колегами та педагогічним колективом загалом. Отже, викладач, що вміє організовувати групову роботу, може досягти високих результатів у навчанні своїх здобувачів. Метод незакінчених пропозицій є цікавим у практичному використанні. Його суть полягає в тому, що викладач називає початок речення, а студент має його продовжити. Уміння працювати із такою формою дозволяє викладачу перевірити знання студента, дізнатися про його світогляд та професійну спрямованість. Метод «прес» спрямований на висловлення власної точки зору. Викладач повинен вміти аргументувати свою думку та вчити цього студентів.

Такий метод корисний при викладанні предметів, де логіка та обґрунтування є основними аспектами роботи. Наприклад, це спеціальності правового, педагогічного, медичного напрямку. Метод «займи позицію» дозволяє викладачу висловити свій погляд на спірне питання. Тут важливо навчитися вести дискусію щодо питань, де є багато суперечностей. Викладач повинен володіти такими знаннями, щоб уміло довести свою думку з питань, які стосуються історії, права, релігії, етики [16 с. 4].

До технологій інтерактивного навчання належить і метод «хоку», застосовуваний, зокрема, під час занять із юриспруденції. Так, студенти створюють хоку, що відображає ключові аспекти певного правового терміна чи концепції. Наприклад, для поняття «законодавча влада» здобувачі складають хоку, висвітлюючи роль законодавчої гілки влади та її взаємозв'язок з іншими гілками. Після прочитання чи написання хоку студенти обговорюють його зміст, розглядають різні тлумачення та висловлюють власні думки щодо предмета обговорення. Метод «хоку» сприяє швидкому й точному виокремленню головного, розвиває креативність, мовленнєві навички, прискорює мислення, підвищує гнучкість розуму, надає можливість для творчого вираження знань і стимулює здобувачів до активної участі в навчальному процесі.

Висновки. Отже, підсумовуючи, зауважимо, що майбутнім викладачам необхідно систематично й наполегливо опановувати інноваційно-інтерактивні технології навчання, оскільки саме вони розвивають основні компетентності й метакомпетентності здобувача, формують необхідні для професійної діяльності вміння й навички, створюють передумови для психологічної готовності впроваджувати їх у реальну практику, відкривають можливості для самореалізації в контексті професійного зростання. Особливо важливими в досліджуваному контексті видаються такі види інноваційних технологій, як креативна, терапевтична та технологія педагогічного спілкування. Не менш значущими є інтерактивні лекції й семінарські заняття, круглі столи, наукові конференції, «акваріум», рольова гра, ігри-омнібуси, ігри-експерименти, відеотренінги, метод «прес», метод «займи позицію», метод «хоку» та інші, використання яких сприятиме розвитку повноцінної особистості фахівця ЗВО. Знання різновидів інноваційно-інтерактивних технологій, розробка, підготовка, проведення, аналіз та оцінка результативності ігрових форм навчання, використання методів зворотного зв'язку та підведення підсумків є необхідними навичками для майбутнього викладача. Крім того, він повинен володіти креативними технологіями й уміннями створити творчу атмосферу на занятті, використовувати техніки зняття напруги та надання психологічної підтримки здобувачам, мати здатність швидко відновлювати фізичні й душевні сили. Безперечно, майбутній фахівець ЗВО, який засвоїв особливості інноваційно-інтерактивних технологій, усвідомив сутність і призначення кожного методу, зможе професійно й компетентно організувати процес навчання й викладання, стимулювати активність студентів, розвивати їхню критичну й творчу думку, адаптувати освітній процес до сучасних вимог та трансформацій у суспільстві.

Список використаних джерел:

1. Бартків О.С., Дурманенко Є.А., Дурманенко О.Л. Інноваційні технології професійної підготовки майбутніх вихователів до інтегрованого навчання. Інноваційна педагогіка. 2022. № 3. С. 76-82.
2. Бахтіярова Х. Інноваційні технології навчання: навч. посібн. для студ. вищих технічних навчальних закладів. Київ: НТУ, 2017. 172 с.
3. Березкін О. Використання інноваційних освітніх технологій під час підготовки фахівців інженерних спеціальностей. Теорія і методика професійної освіти. 2020. Вип. 29. С. 75-77.
4. Бистрова Ю. В. Інноваційні методи навчання у вищій школі України. Право та інноваційне суспільство. 2015. № 1. С. 27-33. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/pric_2015_1_5.
5. Вільний тлумачний словник. URL: <https://sum.in.ua/f/innovacija>.
6. Волкова Н.П. Інтерактивні технології навчання у вищій школі: навч.-метод. посіб. Дніпро: Університет імені Альфреда Нобеля, 2018. 360 с.
7. Волкова С.С., Віндюк О.В. Фізичне виховання дітей 5-7 років у спортивно-оздоровчих установах Сполучених Штатів Америки. Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту. 2011. №1. С. 21-23.
8. Гергель Є. Л. Розвиток креативних здібностей у підлітків. Проблеми загальної і педагогічної психології: збірн. наук. праць Інституту психології ім. ГС Костюка. АПН України. 2001. Т. 4. С. 80-85
9. Гусак Л. Інноваційні технології у вищій школі. Інтерактивний освітній простір ЗВО. 2021. Вип. 1. С. 25-28. URL: <https://ir.vtei.edu.ua/card.php?lang=en&id=27326>.
10. Дубасенюк О.А. Інноваційні освітні технології та методики в системі професійно-педагогічної підготовки. Професійна педагогічна освіта: інноваційні технології та методики : монографія / За ред. О. Дубасенюк. Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2009. С. 14-47.

- 11.Срмола А.М. Креативність в основі моніторингу. Практична психологія і соціальна робота. 2003. №8. С.71–72.
- 12.Єрмоленко А. Інтерактивні технології навчання. Біла Церква: БІНПО, 2022. 37 с.
- 13.Інноваційні технології навчання: навч. посібн. для студ. вищих технічних навчальних закладів / відп. ред. Бахтіярова Х.Ш.; наук. ред. Арістова А.В.; упорядн. словника Волобуєва С.В. Київ : НТУ, 2017. 172 с. URL: <https://ukreligieznastvo.wordpress.com/2019/01/18/itn/>.
- 14.Інтерактивні методи навчання: навч. посібн. /З а заг. ред. П.Шевчука і П.Фенриха. Щецін: Вид-во WSAP, 2005. 170 с с.24
- 15.Коберник О.М., Коберник Г.І. Підготовка майбутніх учителів до інноваційної педагогічної діяльності. Умань, 2022. URL: <http://eprints.zu.edu.ua/804/2/57239C87.pdf>.
- 16.Колісник-Гуменюк Ю. І. Методичні вказівки до вивчення модуля «Інноваційні та інтерактивні технології навчання»: наук. - метод. розробка. Львів: ЛННЦПО, 2018. 24 с.
- 17.Коцан І.Я., Яцишин М.М., Коренга Ю.В. Інтерактивні технології як складова інноваційного перетворення системи вищої освіти. Міжнародний науковий вісник : збірн. наук. праць / ред. кол. І. Артьомов (голова) та ін. Спецвип. 1(10). Ужгород : ДВНЗ «УжНУ», 2015. С. 343–348.
- 18.Посібник для тренерів з проведення просвітницьких занять із населенням щодо питань репродуктивного здоров'я і планування сім'ї / А. М. Кенней, Т. Литвинова, Н. Карбовська, О. Голоцван. Київ, 2009. С. 19.
- 19.Прокопів Л. Інноваційні освітні технології. Конспекти лекцій. Івано-Франківськ: Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, 2020. 171 с.
- 20.Стандарт вищої освіти України. Другий (магістерський) рівень. Спец.:073 Менеджмент. Київ: Міністерство освіти і науки України, 2019. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/zatverdzeni%20standarty/2019/07/12/073-menedzhment-magistr.pdf>
- 21.Стандарт вищої освіти. Другий (магістерський) рівень. Спец.:081 Право. Київ: Міністерство освіти і науки України, 2022. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/zatverdzeni%20standarty/2022/07/21/081-pravo-magistr-zizminami-643-20032023.pdf>
- 22.Староста В. Інтерактивні методи навчання: практичний аспект. Неперервна освіта нового сторіччя: досягнення та перспективи: матер. III Міжнар.наук.-практ. конф. (м.Запоріжжя, 15-22 травня 2017 р.). Запоріжжя, 2017. Вип. №1(27). URL: <https://drive.google.com/file/d/0B6QknaQCh-IHWjVBcVIDbEV1V0k/view>
- 23.Староста В. Технології інтерактивного навчання: сутність, класифікація. Науковий вісник МНУ імені В. О. Сухомлинського. 2019. №1 (64). С. 232-237. URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/handle/lib/29610>.
24. Фулей Т.І. Інтерактивні методи навчання у підготовці суддів: навч. посібн. для викладачів (тренерів). Київ: ФОП Клименко Ю.Я., 2017. 156 с. URL: <https://b.eruditor.link/file/2579199/>.
- 25.Шевченко В. Сучасні методи та технології навчання у вищій школі України. Education and Training. 2020. Вип. 2. С. 389-399. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/713171/1/%D0%A8%D0%B5%D0%B2%D1%87%D0%B5%D0%BD%D0%BA%D0%BE%20%D0%92.%D0%9C.389-399.pdf>.
- 26.Achtenhagen C., Achtenhagen L. . The impact of digital technologies on vocational education and training needs: An exploratory study in the German food industry. Education + Training. 2019. Vol. 61. №2. pp. 222-233. <https://doi.org/10.1108/ET-05-2018-0119>.
- 27.Bergh N. Using technology in Vocational Education and Training: Bringing education delivery and assessment into the present day. Academia. 2020. Vol. 5. pp. 102-109. URL: https://www.academia.edu/5280264/Using_technology_in_Vocational_Education_and_Training_Bringing_education_delivery_and_assessment_into_the_present_day
- 28.Dillenbourg P., Cattaneo A., Jean-Luc Gurtner J.L., Davis F.R.L. Educational Technologies for Vocational Education. Experiences as Digital Clay. Lausanne: EPFL, 2022. URL: <https://doi.org/10.5281/zenodo.7445778>
- 29.McElroy F. E., Konikow R.B. Communications for the Safety Professional. Chicago, 1975.
- 30.Schwab K. The Fourth Industrial Revolution: what it means, how to respond. World Economic Forum. Davos, 2016. URL: <https://www.weforum.org/agenda/2016/01/the-fourth-industrial-revolution-what-it-meansand-how-to-respond/>